

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2012

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 6 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceistanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstlí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1 agus 3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair deich gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Maidir le próitéiní, cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

Próitéin	Fíor	Bréagach
Is móilíní móra iad próitéiní atá comhdhéanta d'aonaid níos lú ar a dtugtar aimínaigéid.		
Is é is albaimin ann ná an phróitéin atá le fáil i ngealacán na huibhe.		
Is samplaí iad piseanna, pónairí agus lintilí (piseánaigh) de bhíanna ar foinsí maithe de phróitéin ar ardluach bitheolaíoch iad.		

2. Comhlánaigh na ráitis seo a leanas maidir le hairíonna stáirse trí úsáid a bhaint as na focail atá liostaithe thíos. (6)

dothuaslagtha, geilitíniú, tais-scópach

Tá stáirse in ann taise a ionsú ón aer toisc go bhfuil sé _____.

Nuair a théitear stáirse, borran sé, pléascann sé agus ionsúnn sé an leacht i bpróiseas ar a dtugtar _____.

Bíonn stáirse _____ in uisce fuar.

3. Liostaigh **trí** fheidhm bhitheolaíocha d'uisce. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

4. Cad is brí leis an téarma *ainéime*? (6)

Liostaigh **dhá** fhoinse d'iarann haeim.

(i) _____ (ii) _____

5. Ainmnigh **dhá** fhoinse bia de **gach** ceann de na cothaitheach liostaithe thíos atá oiriúnach do veigeatóir. (6)

Cothaitheach	Foinse 1	Foinse 2
Próitéin		
Cailciam		
Vitimín B		

6. Ainmnigh **trí** aicme torthaí agus tabhair sampla **amháin** de gach aicme. (6)

Aicme Torthaí	Sampla
1.	1.
2.	2.
3.	3.

7. Mínigh an téarma *breiseán bia*. (6)

Luaigh **dhá** mhíbhuntáiste a bhaineann le breiseán a úsáid i mbia.

(i) _____

(ii) _____

8. Tabhair **dhá** chúis a bhfuil méadú ag teacht ar tháirgeadh bia ag gnólachtaí beaga agus ag fiontair bhaile. (6)

(i) _____

(ii) _____

Ainmnigh **dhá** onnmhaire mhóra bia de chuid na hÉireann.

(i) _____ (ii) _____

9. Mínigh an téarma *ÁSPC*. (6)

Luaigh **dhá** bhuntáiste don duine aonair a bhaineann le *ÁSPC*.

(i) _____

(ii) _____

10. Tá sé cinn d'airí teicstílí liostaithe thíos. Cuir tic (✓) le **trí** airí a bhíonn de dhíth nuair a roghnaíonn tú teicstílí le húsáid sa teach. (6)

Airíonna	Tic (✓)
Marthanach	
Buandathach	
Greannach	
Gaothdhíonach	
Inlasta	
Ionsúiteach	

11. Ainmnigh foinse fuinnimh in-athnuaite **amháin** agus foinse fuinnimh neamh-in-athnuaite **amháin**. (6)

Foinse Fuinnimh In-athnuaite	Foinse Fuinnimh Neamh-in-athnuaite

Luaigh **dhá** mhodh éagsúla chun ídiú fuinnimh a laghdú sa teach.

- (i) _____
- (ii) _____

12. Ainmnigh **dhá** thoisce a mbíonn tionchar acu ar an rogha a dhéanann tomhaltóirí nuair a bhíonn earraí agus seirbhísí á gceannach acu. (6)

- (i) _____
- (ii) _____

Ainmnigh comhlacht reachtúil **amháin** a bhfuil baint aige le cosaint tomhaltóirí.

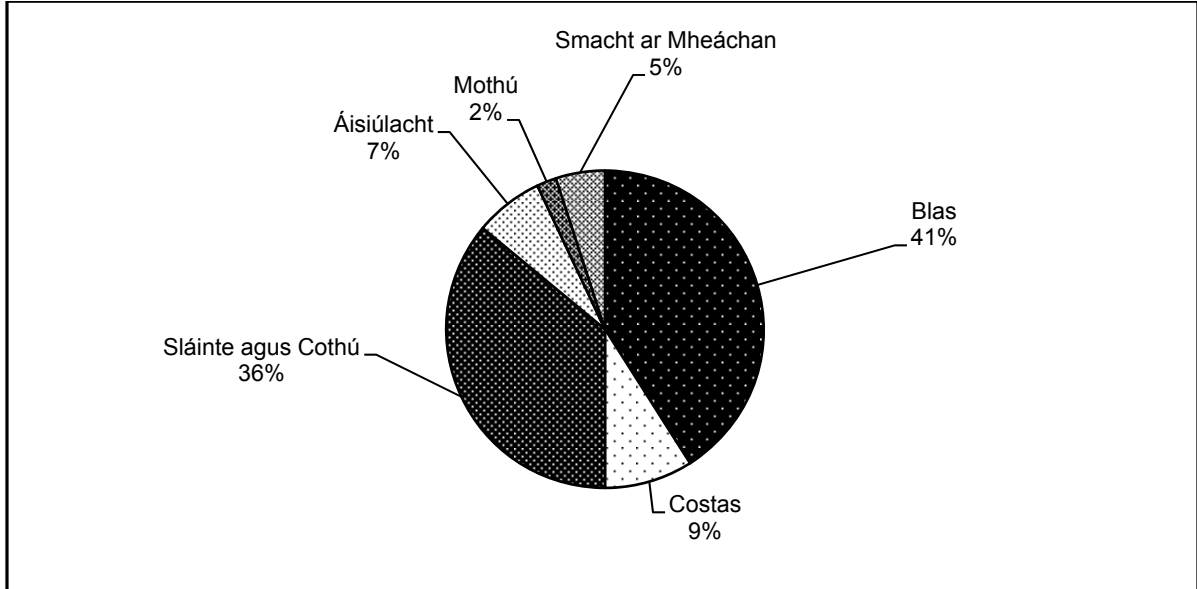
Comhlacht Reachtúil _____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. Sa Suirbhé Náisiúnta ar Chothú an Duine Fhásta (2011) iarradh ar na rannpháirtithe na sé thoisce a mbíonn tionchar acu ar an rogha bia a rangú in ord tábhachta. Tá na torthaí curtha ar fáil thíos. *(Comhghuaillíocht Chothúcháin Ollscoileanna na hÉireann)*

- (a) Bain úsáid as an eolas atá curtha ar fáil sa chairt thuas agus déan trácht agus mionphlé ar na sé thoisce a mbíonn tionchar acu ar an rogha a dhéanann duine maidir le bia. (24)
- (b) Tabhair cuntas ar Vitimín C faoi gach ceann de na ceannteidil seo a leanas:
- príomhfhoinsí bia
 - feidhmeanna bitheolaíocha
 - iarmhairt na heaspa
 - a ról in ionsú mianraí. (24)
- (c) Luaigh bealaí le Vitimín C a choinneáil nuair a bhíonn bianna a bhfuil leibhéal arda Vitimín C iontu (i) á n-ullmhú agus (ii) á gcócaráil. (12)
- (d) Is gnách go gcuirtear na míreanna eolais seo a leanas ar phacáistiú bia. Mínigh an tairbhe don tomhaltóir atá i ngach ceann de na míreanna.
- liosta comhábhar
 - meáchan
 - eolas cothaithe / beathaithe
 - is fearr roimh an dáta
 - an tír inar táirgeadh. (20)

2. 'Is as na gránaigh a fhaighimid an chuid is mó den iontógáil carbaihiodráití sa réim bia.'

- (a) Ainmnigh na príomhfhoinsí gránach sa réim bia in Éirinn **agus** luaigh cén fáth a seachnaíonn daoine áirithe iontógáil gránach nó a gcuireann siad teorainn léi. (20)
- (b) Tabhair cuntas ar an luach cothaitheach atá sna gránaigh. (15)
- (c) Mínigh *foirtiliú bia*.
Déan trácht ar an méadú atá ag teacht ar chaitheamh táirgí bia fortilithe. (15)

3. Is tréimhse ama í an ógántacht ina dtarlaíonn fás agus forbairt go han-tapa.

- (a) Tabhair breac-chuntas ar **cheithre** thoisce a mbíonn tionchar acu ar riachtanais chothaithe na n-ógánach. (16)
- (b) Ag cuimhneamh duit ar na treoirínte reatha maidir le hitheachán sláintiúil agus ar shainriachtanais chothaithe na n-ógánach, déan biachlár (3 bhéile) a phleanáil le haghaidh aon lae **amháin** do theaghlach a bhfuil déagóirí ann. (18)
- (c) Déan plé ar **cheithre** athrú i bpatrúin itheacháin na n-ógánach Éireannach ó thús an fichiú haois. (16)

4. 'Is tábhachtaí go mór anois ná riamh an buiséadú mar thasc teaghlaigh le linn an chúlaithe eacnamaíochta.'

(a) Déan plé ar **cheithre** cinn de na príomh-threoirí ba chóir a leanúint nuair a bhíonn buiséad á chur le chéile do theaghlach. (20)

(b) Déan cur síos ar **cheithre** bhealach éagsúla ina bhféadfadh tomhaltóir an caiteachas a laghdú agus an buiséad teaghlaigh á bhainistiú. (12)

(c) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** chúis a bhfuil sé tábhachtach do theaghlach airgead a choigilt **agus** ainmnigh **dhá** scéim choigiltis atá oiriúnach do theaghlach ar ioncam íseal. (18)

5. (a) (i) Déan cur síos ar **cheithre** fheidhm a bhaineann leis an teaghlach nua-aoiseach. (20)

(ii) Tabhair **dhá** shampla den chaoi a dtugann an stat tacaíocht do thuismitheoirí agus na feidhmeanna sin á gcur i gcrích. (8)

(b) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** athrú sa tsochaí nua-aoiseach a raibh tionchar acu ar ról inscne sa teaghlach. (12)

(c) Mínigh conas a thugann an tAcht um an Dlí Teaghlaigh (Cothabháil Céilí agus Leanáí), (1976) cosaint don teaghlach. (10)

Roinn C

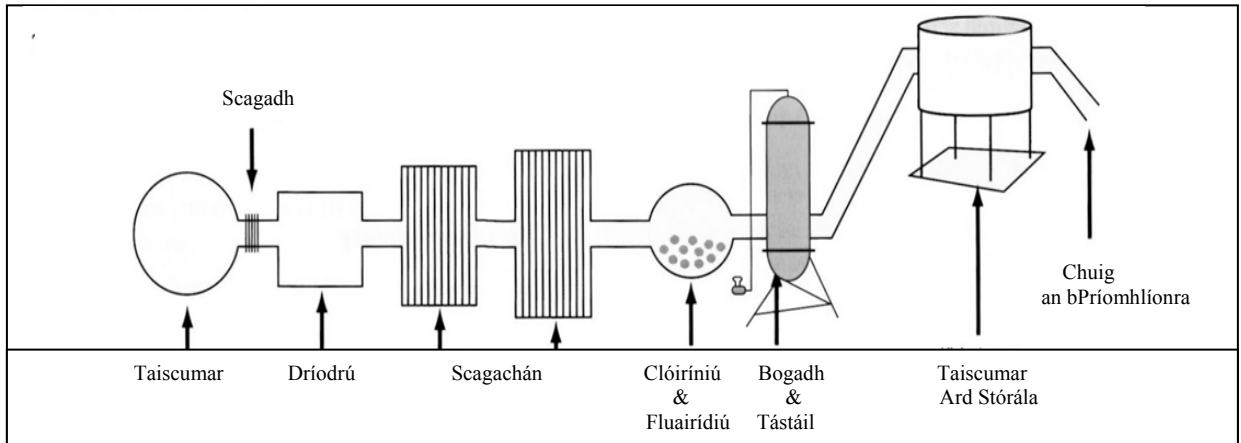
Freagair ceist amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar rognach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

- 1.(a) Taispeántar sa léaráid thíos na céimeanna a bhíonn i gceist i gcoireáil uisce sula dtagann sé isteach sa teach.

- (i) Míneigh ceithre cinn de na céimeanna a bhíonn i gceist i gcoireáil uisce ionas go mbeidh sé sábháilte don duine le hól agus le húsáid sa teach. (20)
- (ii) Maidir le córas soláthair an uisce fhuair sa teach, luaigh feidhm gach ceann díobh seo a leanas:
- coca/comhla liathróide
 - stopchoca
 - píobán sceite
 - píobán an phríomhlíonra.
- (20)
- (iii) Déan cur síos ar dhá mhodh chun an méid uisce a úsáidtear sa bhaile a laghdú. (10)

agus

- 1.(b) ‘Bíonn cead pleanála ag teastáil do gach tionscadal tógála ach amháin má bhíonn an cineál forbartha díolmhaithe faoi na rialacháin phleanála.’

- (i) Cén fáth a mbíonn sé riachtanach cead pleanála a fháil? (6)
- (ii) Luaigh an difríocht idir cead imlíneach pleanála agus lánchead pleanála agus déan cur síos ar an bpróiseas a bhíonn i gceist chun lánchead pleanála a fháil. (24)

nó

- 1.(c) (i) Luaigh trí thoisic ba chóir a chur san áireamh nuair a bhíonn dearadh inmheánach tí á phleanáil agus déan plé orthu. (15)
- (ii) Tabhair cuntas achomair ar thrí réamhchúram sábháilteachta ba chóir a chur san áireamh nuair a bhíonn seomra folctha an teaghlaigh á phleanáil agus á fheistiú agat. (15)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)
Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) Taispeántar éide scoile thraidisiúnta thíos.

- (i) Déan trácht ar oiriúnacht na héide scoile a thaispeántar thuas. Déan tagairt:
- don fheidhm
 - don chruth
 - don choibhneas. (12)
- (ii) Mol snáithín oiriúnach don chairdeagan scoile **agus** tabhair cúis le do rogha. (6)
- (iii) Déan cur síos ar mhodh **amháin** chun suaitheantas scoile a chur ar an éide scoile. (7)

agus

2.(b) ‘Cónasc rathúil idir cúrsaí faisin agus cúrsaí stíle is príomhaidhm do thionscal an éadaigh.’

- (i) Ainmnigh dearthóir Éireannach **amháin** agus déan trácht ar an méid a chuireann sé/sí le tionscal an fhaisin. (6)
- (ii) Déan plé ar an méid a chuireann oiriúintí leis na treochtaí faisin reatha. (9)

nó

2.(c) ‘Tá réimse leathan patrún tráchtála ar fáil chun riachtanais an tomhaltóra a shásamh.’

- (i) Luaigh **trí** thoisc ba chóir a chur san áireamh agus patrúin tráchtála á roghnú. (6)
- (ii) Liostaigh na céimeanna ba chóir a leanúint agus patrún á leagan amach ar fhabraic. (9)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

3.(a) ‘Tarlaíonn athruithe sóisialta ar chúiseanna éagsúla agus bíonn tionchar mór acu ar shaol an teaghlaigh in Éirinn.’

- (i) Déan plé ar dhá shlí a mbíonn tionchar ag gach ceann díobh seo a leanas ar shaol an teaghlaigh in Éirinn:
- níos mó daoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha
 - dearcadh daoine ag athrú maidir leis an bpósadh
 - dearcadh daoine ag athrú maidir leis an tuismitheoireacht
 - feabhsuithe ar sholáthar an leasa shóisialta. (40)
- (ii) Ainmnigh tionscnamh amháin a chabhraigh chun an daonra a choinneáil i gceantair tuaithe agus tabhair sonraí faoi. (10)

agus

3.(b) ‘Caitear níos mó den saol i mbun cúrsaí oibre ná i mbun aon ghníomhaíochta eile.’

- (i) Ainmnigh agus pléigh ceithre cinn de na príomhchúiseanna a mbíonn daoine ag obair. (20)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar an gcosaint a thugann an tAcht um Chosaint Daoine Óga (Fostaíocht), 1996. (10)

nó

3.(c) ‘Bhí sé ar phríomhaidhmeanna an oideachais riamh feabhas a chur ar na caighdeáin a bhaineann foghlaimeoirí amach.’

- (i) Ainmnigh dhá chlár oideachais a ceapadh go speisialta mar chúnamh chun daoine óga a choinneáil san oideachas dara leibhéal agus tabhair sonraí fúthu. (18)
- (ii) Luaigh dhá bhuntáiste don dalta a bhaineann le gach clár atá ainmnithe agat. (12)

Leathanach Bán